

Lausunto

11.02.2022

Asia: VN/32496/2021

Lausuntopyyntö: arviomuistio yrityskauppojen ilmoituskynnyksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keskeinen edellytys markkinatalouden toiminnalle on toimiva kilpailu. Suomella on muutamia rakenteellisia ominaisuuksia joiden takia edellytykset kilpailun toimivuudelle ovat tavanomaista heikkomat: 1) suuri pinta-ala, 2) vähäinen väestö ja 3) pitkät etäisyydet muihin markkinoihin.

Pieni väestö, erityisesti suhteessa pinta-alaan, tarkoittaa sitä, että monen tuotteen osalta ei voi puhua Suomesta yhtenä markkinana, vaan Suomi on usean pienen maantieteellisen osa-markkinan kokonaisuus. Kilpailua käydään kullakin markkinalla erikseen enemmän kuin valtakunnan tasolla. Mitä pienempi markkina, sitä epätodennäköisempää on, että kilpailu toteutuu.

Sama tosiasia pätee valitettavasti myös valtakunnan tasolla. Silloinkin, kun Suomi muodostaa yhden markkinan, se on kovin pieni eikä tästä syystä erityisen houkutteleva. Pitkä etäisyys muille markkinoille tarkoittaa vääjäämättä sitä, että ulkomailta tuleva kilpailun paine, esimerkiksi tuonnin kautta, on vähäisempää kuin jos muut markkinat olisivat lähempänä. Nämä kuvatut Suomen kilpailua heikentävät piirteet eivät perustuvat sekä taloustieteellisiin teoriallemme että laajaan empiiriseen tutkimusnäyttöön (näyttö ei koske vain Suomea, vaan ylipäätään yllä kuvattujen tekijöiden vaikutusta kilpailuun millä tahansa markkinoilla missä tahansa).

Yhteenvedona: Suomi on sekä sisäisiltä ominaisuuksiltaan että maantieteelliseltä sijainniltaan sellainen, että kilpailun edellytykset ovat huomattavasti heikkomat kuin monessa muussa maassa.

Ei ole myöskään syytä ajatella, että kotimaisella kilpailupolitiikalla olisi toisarvoinen rooli, koska "tärkeät" suomalaisyritykset kilpailevat kansainvälisillä markkinoilla. Ensinnäkin, kotimarkkinoilla on huomattavan tärkeä rooli hyvinvoinnin luojina. Toiseksi, vientiyritykset ostavat tuotantopanoksia kotimarkkinayrityksiltä ja kilpailevat esim. osaavasta henkilöstöstä kotimarkkinayritysten kanssa.

Niinpä kotimarkkinan kilpailullisuus välittyy vientiteollisuuden kilpailukykyyn. Kilpailupolitiikalla on siis ensiarvoisen tärkeä rooli myös suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukyvyntakaajana.

Yllä olevasta johtuen on toimivalla ja tiukalla kilpailupolitiikalla erityisen tärkeä rooli Suomessa. Yllä olevasta myös seuraa se, että jos suomalainen kilpailupolitiikka poikkeaa jollain tavalla verrokkimaiden kilpailupolitiikasta, pitäisi sen olla verrokkimaiden politiikkaa tiukempaa.

Tutkimusnäyttö (mm. Riku Burin tekeillä oleva väitöskirja Aalto-yliopistoon ja Taloustieteen keskus Helsinki GSE:hen) osoittaa, että Suomessa on toteutettu paikallisten yrityskauppojen ketjuja, joiden seurauksena hinnat ovat nousseet huomattavasti ilman, että palvelun laadussa olisi tapahtunut oleellista muutosta. Nämä yrityskaupat ovat olleet kooltaan niin pieniä, että ne eivät ole tulleet yrityskauppavalvonnan piiriin. Vastaavia kehityskulkuja on eittämättä nähty muillakin toimialoilla kuin niillä, joita Buri on tutkinut. Kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta löytyy lisätukea sille, että tässä kuvatun tapaiset kehityskulut vaarantavat kilpailun mm. Yhdysvalloissa. Kansainvälinen tutkimusnäyttö tukee myös ajatusta siitä, että suurten yritysten motiivi ostaa pieniä yrityksiä voi perustua ajatukseen poistaa markkinoilta mahdollinen tulevaisuuden kilpailija.

Yrityskaupat kuuluvat toimivaan markkinatalouteen siinä missä konkurssit ja uusien yritysten perustaminenkin. Yrityskauppavalvontaan liittyikin samalla tavalla hyötyjä ja haittoja kuin mihin tahansa toimintaan. KKV:n selvityksessä arvioidaan tätä rajanvetoa ansiokkaasti ja osoitetaan, että liian alas vedetty ilmoitusraja todennäköisesti teettää turhaa työtä. Turhaa siinä mielessä, että useat valvonnan piiriin rajan alentamisen seurauksena tulevat yrityskaupat ovat sellaisia, että ne tullaan hyväksymään muutoksitta. Tämä voidaan välttää yhdistämällä taitavasti yrityskauppavalvonnan rajojen tarkka valinta ja otto-oikeus. Jälkimmäinen ymmärrettävästi luo epävarmuutta yrityskauppoihin, mutta tarkalla suunnittelulla (erityisesti vapaaehtoinen etukäteisilmoitus) voidaan näitä epävarmuustekijöitä oleellisesti vähentää.

Suomen talouden toimintakyvyn kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että yrityskauppavalvontaa tiukennetaan ja KKV:lle myönnetään tarvittavat lisäresurssit. Osana tiukentamista on syytä ottaa otto-oikeus käyttöön. Yhteiskunnallinen tuotto näille muutoksille ja KKV:n lisäresursseille on varmasti korkea.

Otto Toivanen

Taloustieteen professori

Aalto-yliopisto

Akateeminen johtaja

Taloustieteen keskus Helsinki GSE

Toivanen Otto
Aalto U and Helsinki GSE